

Bożena Szewczul

Symposium naukowe z okazji 50-lecia Wydziału Prawa Kanonicznego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

---

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 48/3-4, 7-16

2005

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BOŻENA SZWCZUL

**SYMPOZJUM NAUKOWE Z OKAZJI 50-LECIA
WYDZIAŁU PRAWA KANONICZNEGO UNIWERSYTETU
KARDYNAŁA STEFANA WYSZYŃSKIEGO**

Dnia 1 czerwca 2005 roku, w gmachu Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie przy ul. Dewajtis 5, odbyło się sympozjum naukowe z okazji 50-lecia Wydziału Prawa Kanonicznego tejże uczelni. Temat sympozjum brzmiał: *Eucharystia we wspólnocie Kościoła*.

Obchody 50-lecia Wydziału, w których uczestniczyło ponad 300 osób rozpoczęto o godzinie 9.00 Mszą świętą w kościele pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia NMP na Warszawskich Bielanach. Mszy świętej przewodniczył ks. prof. dr hab. Roman Bartnicki – Rektor UKSW, a koncelebrantami byli: ks. prof. dr hab. Julian Kałowski – Dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański oraz licznie zgromadzeni kapłani – pracownicy, absolwenci i studenci Wydziału Prawa Kanonicznego ATK/UKSW. We Mszy świętej wzięli udział pracownicy naukowo-dydaktyczni i administracyjni oraz studenci Wydziału.

Podczas Mszy świętej homilię wygłosił ks. prof. dr hab. Wojciech Góralski. Kaznodzieja, nawiązując do tematu sympozjum zwrócił szczególną uwagę na „najbardziej Czcigodny Sakrament Kościoła” – Najświętszą Eucharystię. Odwołując się do kanonu 897 Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku oraz dokumentów *Vaticanum II* podkreślił, że Ofiara Eucharystyczna stanowi centrum życia wspólnot parafialnych, seminaryjnych, zakonnych, a także wspólnoty akademickiej skupionej na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW. W dalszej części homilii, ks. prof. dr hab. W. Góralski omówił dokładniej cel i skutek poddania się chrześcijanina oczyszczającej, uzdrawiającej i przemieniającej mocy Sakramentu Ołtarza oraz wyjaśnił, że zadaniem wiernych jest dążenie do jak najwierniejszego

upodobnienia się do Chrystusa. Kaznodzieja odwołując się do słów św. Augustyna: „*Bądźmy tym, co przyjmujemy*”, a także papieża Leona Wielkiego: „*Przemieniajmy się w Tego, kogo otrzymujemy*”, zachęcał do pełniejszego otwierania się na przychodzenie Boga w Eucharystii, do jednoczenia się z Nim i zakorzeniania się w Jego miłości. Kończąc wyraził pragnienie, aby wszyscy uczestniczący w Eucharystii, dzięki jej mocy stawali się darem miłym Chrystusowi.

Po celebracji Mszy świętej i krótkiej przerwie ks. prof. dr hab. R. Bartnicki serdecznie przywitał wszystkich gości zaproszonych na obchody 50-lecia Wydziału, zgromadzonych w uniwersyteckiej Auli Jana Pawła II. Ksiądz Rektor w swym przemówieniu przypomniał, że Wydział Prawa Kanonicznego zaistniał w 1954 roku wraz z powstaniem Akademii Teologii Katolickiej i wciąż znajduje się „na drugim miejscu” w ATK/UKSW pod względem chronologicznym i kanonicznym. Jest to jedyny w Polsce Wydział Prawa Kanonicznego. Ksiądz Rektor gratulował Wydziałowi 50-lecia istnienia i działalności, powińszował wielu osiągnięć naukowych i dydaktycznych, wykształcenia wielu wybitnych kanonistów oraz wydania Księgi Pamiątkowej. Wyraził radość, że zorganizowane przez Wydział sympozjum zostało poświęcone Eucharystii w związku z ogłoszeniem przez Sługę Bożego Jana Pawła II Roku Eucharystii. Kończąc przemówienie, ks. prof. dr hab. R. Bartnicki życzył Wydziałowi wielu osiągnięć naukowych i dydaktycznych oraz owocnych obrad rozpoczętego sympozjum.

W dalszej kolejności głos zabrał ks. prof. dr hab. Julian Kałowski – dziekan Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, który serdecznie powitał wszystkich uczestników sympozjum. Byli wśród nich: ks. prof. dr hab. R. Bartnicki – rektor UKSW, ks. prof. dr hab. Henryk Skorowski – prorektor UKSW, p. prof. dr hab. Zbigniew Cieślak – prorektor UKSW, ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński – dziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, ks. dr hab. Wiesław Bar – prodziekan Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, ks. dr Ambroży Skorupa – KUL, ks. M. Sitarz – KUL, ks. prof. dr hab. Edward Górecki – PWT Wrocław, ks. prof. dr hab. Wiesław Wenz – prorektor PWT we Wrocławiu, ks. prof. dr hab. Stanisław Urbański – dziekan Wydziału Teologicznego UKSW, ks. Stanisław Kośnik – oficjał Sądu Metropolitalnego w Warszawie, ks. Marian Rola – były pracownik Wydziału Prawa Kanonicznego ATK, ks. prof. dr hab. Ryszard Szytchmiller – Uni-

wersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Ks. dr J. Rapacz – Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie, pracownicy Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW: ks. prof. dr hab. Remigiusz Sobański, ks. prof. dr hab. Marian Pastuszko, ks. prof. dr hab. Józef Krukowski, ks. prof. dr hab. Józef Wroceński – prodziekan Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW, p. prof. dr hab. Jan Bleszyński, p. prof. dr hab. Marian Kallas, oraz pracownicy pomocniczy i licznie zgromadzeni studenci.

Ks. prof. dr hab. Julian Kałowski wprowadzając w temat sympozjum podkreślił znaczenie i rolę Eucharystii w życiu poszczególnych wiernych jak i całego Kościoła. Zwrócił uwagę na fakt, że życie Eucharystią, nabożeństwo do niej jest oznaką żywotności Kościoła. Kończąc, ks. prof. dr hab. Julian Kałowski poprosił ks. prof. dra hab. J. Krukowskiego o przewodniczenie przedpołudniowej sesji sympozjum.

Na wstępie pierwszej sesji ks. prof. dr hab. Wiesław Kiwior odczytał listy gratulacyjne przesłane na ręce ks. dziekana z okazji 50-lecia Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW. Nadesłali je ks. kard. Zenon Grocholewski – prefekt Kongregacji Wychowania Katolickiego, ks. abp Józef Kowalczyk – nuncjusz apostolski, ks. kard. Franciszek Macharski – metropolita krakowski, ks. kard. Henryk Gulbinowicz, ks. kard. Stanisław Nagy SCJ, ks. Tedeusz Płoski – biskup połowy Wojska Polskiego, ks. abp Władysław Ziółek – metropolita łódzki, ks. abp Marian Gołębiowski – metropolita wrocławski, ks. abp Zygmunt Kamiński – metropolita szczecińsko-kamieński, ks. bp. Antoni Dydycz – diec. drohiczyńska, ks. bp Jerzy Mazur – diec. ełcka, ks. bp. Tadeusz Rybak – emerytowany biskup legnicki, ks. prof. dr hab. Henryk Misztal – KUL.

W dalszej kolejności, przewodniczący sesji poprosił ks. prof. dra hab. R. Sobańskiego o wygłoszenie pierwszego referatu pt. *Półwiecze Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW*¹. Prelegent, zabierając głos wyjaśnił, że celem jego jako kierownika Katedry Teorii Prawa Kościelnego nie jest odtworzenie historii Wydziału lecz ukazanie dziejów tegoż Wydziału. Następnie ks. prof. dr hab. R. Sobański zwrócił uwagę na istniejące dotychczas opracowania początków

---

¹ Referat zamieszczony w: *Księga Pamiątkowa Wydziału Prawa Kanonicznego ATK/UKSW 1954-2004*, (red. J. Wroceński, B. Szewczul, S. Kobiółka), Warszawa 2005, s. 9-19.

i działalności Wydziału przypominając, że jego prehistorię wywodzi się od breve Piusa VII z 03.10.1818 roku *Apostolicae sollicitudinis nostrae*, którym Wydziałowi Teologicznemu Uniwersytetu Warszawskiego nadano prawo kreowania magistrów i doktorów teologii i prawa kanonicznego. Kontynuując, mówca poprowadził słuchaczy poprzez dzieje Wydziału związane kolejno z Seminarium Głównym i Akademią Duchowną w Warszawie, w Petersburgu i ponownie z Uniwersytetem Warszawskim, aż do momentu podjęcia przez Wydział Prawa Kanonicznego działalności w ramach Akademii Teologii Katolickiej w 1954 roku. Następnie Prelegent wyraził uznanie wszystkim osobom, które w czasie PRL wzięły na siebie odpowiedzialność za funkcjonowanie ATK i Wydziału Prawa Kanonicznego, stwarzając tym samym szansę dla rozwoju nauk kościelnych. Dalej ks. prof. dr hab. R. Sobański omówił strukturę Wydziału oraz stopniowy wzrost liczby katedr łącznie z trudnościami w ich obsadzie w pierwszych latach działalności Wydziału. Prelegent wspomniał o problemach lokalowych ATK, zjawisku antyjurydyzmu w Kościele, a na tym tle omówił szereg przejawów aktywności Wydziału, jego znaczącą twórczość naukową, wyraźną obecność poza granicami kraju, tak że mówiło się o „kanonistycznej szkole polskiej”. Ks. prof. dr hab. R. Sobański wspominał również o reorganizacjach Wydziału m.in. o jego istnieniu jako kierunku na Wydziale Nauk Prawnych – Prawa i Prawa Kanonicznego w latach 1998-1999.

Konkludując ks. prof. dr hab. R. Sobański zaznaczył, że renoma Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW jako wydziału małego zależy przede wszystkim od osiągnięć badawczych, stąd nie zaniedbując dydaktyki należy dołożyć wszelkich starań by Wydział był wyrazistym ośrodkiem badawczym znanym nie tylko w kraju ale i za granicą, a odznaczając się kanonistycznymi osiągnięciami badawczymi i dydaktycznymi był kompetentnym partnerem dialogu z teologią i z naukami prawnymi. Mówca wyraził nadzieję, że skoro Wydział poradził sobie w czasach sterowanych przy całej nieprzychylności sterujących to powinien dać sobie radę w czasach kiedy (prawie) wszystko zależy od niego.

Przewodniczący sesji ks. prof. dr hab. J. Krukowski podziękował ks. prof. dr hab. R. Sobańskiemu za wygłoszenie referatu i zarządził przerwę, zapraszając wszystkich uczestników sympozjum na kawę.

Drugi referat w czasie sesji przedpołudniowej wygłosił ks. prof. dr hab. Marian Pastuszko. Na wstępie referatu zatytułowanego *Po-*

jęcie *Najświętszej Eucharystii* (kan. 897) Prelegent wyjaśnił, że od studiujących prawo kanoniczno-liturgiczne wymaga się wiary bez której nie da się też zrozumieć prawa dotyczącego Najświętszej Eucharystii, ponieważ jest ona tajemnicą wiary chrześcijańskiej. Następnie ks. prof. dr hab. M. Pastuszko zaznaczył, że kan. 897 KPK/1983 zawierający pojęcie Najświętszej Eucharystii jest w swej treści teologiczny, stąd aby przybliżyć kanonistom jego meritum zamierza on w swym wystąpieniu rozpatrzyć poszczególne zdania tego kanonu tj. skupić swą uwagę na następujących zagadnieniach: *Eucharystia jako Najświętszy Sakrament; W Eucharystii Chrystus Pan jest obecny, ofiaruje się, jest spożywany; Dzięki Eucharystii Kościół ustawicznie żyje i wzrasta; Ofiara Eucharystyczna, czyli Msza święta jest pamiątką śmierci i zmartwychwstania Pana, w której uobecnia się Ofiara Krzyża; Ofiara Eucharystyczna jest szczytem i źródłem całego kultu oraz życia chrześcijańskiego; Eucharystia oznacza i sprawia jedność ludu Bożego: buduje też Ciało Chrystusa; Sakramenty i wszystkie kościelne dzieła apostołatu mają związek z Eucharystią i są jej podporządkowane*. Prelegent szeroko omówił wyżej wymienione kwestie odwołując się do nauczania Jana Pawła II dotyczącego Eucharystii.

Autorem kolejnego referatu zatytułowanego: *Materia i forma sakramentu Eucharystii* był ks. dr hab. Zbigniew Janczewski. Na wstępie Prelegent nakreślił zamysł swego wystąpienia, zamierzając omówić w nim następujące kwestie: *materia Eucharystycznego Ciała Chrystusa; materia Eucharystycznej Krwi Chrystusa; forma sakramentu Eucharystii; użycie wadliwej materii lub formy przy sprawowaniu Mszy świętej*. Odnosząc się do pierwszego zagadnienia ks. dr hab. Z. Janczewski ukazał kontekst biblijny ustanowienia i sprawowania Eucharystii koncentrując się na materii Ciała Chrystusa i dowodząc, że podczas Eucharystii od początku był stosowany chleb pszenny niekwaszony. Następnie, dla potwierdzenia tej tezy odwołał się do pism starożytnych autorów chrześcijańskich oraz nauczania magisterium Kościoła. Rozwijając zaś tematykę materii Eucharystycznej Krwi Chrystusa, nawiązał do świadectwa pierwszych wieków oraz prawodawstwa Kościoła powszechnego, odwołując się do nauczania niektórych papieży oraz uregulowania obu Kodeksów Prawa Kanonicznego i Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich.

W dalszej kolejności Prelegent dotknął problematyki formy omawianego sakramentu Eucharystii, przytaczając nauczanie Soboru Florenckiego, Soboru Trydenckiego, tekstów Katechizmu

Kościoła Katolickiego z 1992 roku konkludując, że formą sakramentu są słowa wypowiedziane przez Chrystusa podczas Ostatniej Wieczerzy, a obecnie powtarzane przez kapłana, który podobnie jak w przypadku pozostałych sakramentów działa *in persona Christi*.

Przewodniczący sesji ks. prof. dr hab. J. Krukowski podziękował Prelegentom za wygłoszone dotychczas referaty i zaprosił uczestników sympozjum do dyskusji. Jako pierwszy głos zabrał ks. Andrzej Maćkowski ze Szczecina, pytając o wygląd znaków (wino, hostia), które wyrażają, umacniają i żywią wiarę podczas celebrowania Eucharystii. Na tak sformułowane pytanie ks. dr hab. Z. Janczewski odpowiedział, że ma ono charakter teologiczny, jego referat natomiast dotyczył prawa. Ustosunkowując się jednak do pytania zaznaczył, że wygląd chleba eucharystycznego nawiązuje do chleba spożywanego w czasie Ostatniej Wieczerzy przez Chrystusa. Wino będące w Palestynie podstawowym napojem, wyrażało przymierze Boga z ludem wybranym. Obecnie ze względów praktycznych używa się białego wina. Wszystkie próby stosowania innych napojów bardziej adekwatnych do współczesności np. coca coli czy herbaty nie są zgodne z prawem.

Następnie zabrała głos pani Olimpia Rosłon, studentka drugiego roku prawa kanonicznego UKSW, pytając czy można w czasie sprawowania Eucharystii używać chleba z niską zawartością glutenu. Odpowiadając ks. dr hab. Z. Janczewski wyraził opinię, że w Kościele od początku – jak wskazuje tradycja – był używany chleb glutynowy. Ks. prof. dr hab. E. Górecki dodał, że Stolica Apostolska rozstrzygnęła, że chleb do konsekracji powinien zawierać taką ilość glutenu, która jest konieczna do wypieku. Nawiązując do tej kwestii p. Rafał Garus, student trzeciego roku prawa kanonicznego UKSW zapytał, czy przystępujący do komunii zamiast spożywania eucharystycznego Chleba mogą pić Krew Pańską. W odpowiedzi Prelegenci byli zgodni co do tego, że ta możliwość może być częściej stosowana niż to było dotychczas.

Ks. dr Jan Gołąb z Sanoka poruszył kwestię używania moszczu winnego jako materii do konsekracji przez kapłanów mających problemy alkoholowe. W odpowiedzi ks. dr hab. Z. Janczewski potwierdził, że Kongregacja Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, w poszczególnych przypadkach, zezwala aby kapłani z problemem alkoholowym w czasie Mszy świętej używali moszczu winnego

zamiast wina. Stosowanie go w innych przypadkach niż wspomniana choroba zastrzeżone jest Kongregacji Nauki Wiary.

Z kolei przytoczono historię pewnego kapłana we Włoszech, który w zemście za to, że nie sprzedano mu chleba w piekarni miał dokonać konsekracji chleba znajdującego się w tym miejscu. Właściciel piekarni dla pewności zniszczył wypieczony chleb. Na kanwie podanego przykładu ks. dr Jan Gołąb zapytał, czy do konsekracji potrzebna jest intencja konsekracji czy intencja sprawowania Mszy świętej i czy konsekracja chleba w piekarni byłaby możliwa. Odpowiadając ks. dr hab. Z. Janczewski wyraził opinię, że do konsekracji potrzebne jest połączenie intencji zarówno konsekracji jak i sprawowania Mszy świętej. W przypadku kapłana z przytoczonego opowiadania konsekracja nie miała miejsca.

Podczas sesji popołudniowej, której przewodniczył ks. prof. dr hab. Henryk Stawniak, wygłoszone zostały dwa kolejne referaty. Autorem pierwszego z nich pt. *Eucharystia w życiu wspólnoty parafialnej* był ks. prof. dr hab. Edward Górecki. Tytułem wprowadzenia Prelegent zapowiedział, że jego wystąpienie obejmie refleksję nad parafią jako taką i tkwiącymi w niej czynnikami wspólnototwórczymi oraz ukaże parafię żyjącą Eucharystią. Tym samym referat został podzielony na dwie części i miał charakter kanonistyczno-teologiczny. W części pierwszej ks. prof. E. Górecki odnosząc się głównie do sposobu pojmowania członków pierwotnych gmin chrześcijańskich, nauczania św. Pawła o Kościele oraz Kodeksu Prawa Kanonicznego Jana Pawła II określił pojęcie parafii wspominając jednocześnie o innych strukturach duszpasterskich takich jak wspólnota zakonna, więźniowie, migranci, uciekinierzy nie znający języka, przebywający w domu poprawczym czy na lotnisku.

Po refleksji nad fenomenem parafii i jej zadaniami Prelegent przeszedł do drugiej części swego wystąpienia i omówił znaczenie Eucharystii dla wspólnoty parafialnej. Ukazał m.in. naukę Kościoła o Eucharystii, podjął zagadnienie udostępnienia parafianom bogactwa eucharystycznej obecności Chrystusa oraz wynikającymi z rzeczywistości eucharystycznej konsekwencjami dla wspólnoty parafialnej oraz jej członków.

Konstatując, ks. prof. dr hab. E. Górecki stwierdził, że jeżeli wspólnota parafialna ma być prawdziwą wspólnotą kościelną winna być ciągle kształtującą i pogłębiającą wspólnotą eucharystyczną. Eucharystia jest dla parafii solą i zaczynem.

Autorem ostatniego referatu zatytułowanego: *Eucharystia we wspólnotach życia konsekrowanego* był ks. prof. dr hab. J. Kałowski. Na wstępie zaznaczył on, że obecnie bardzo trudno jest mówić o wartości Eucharystii, a przecież stanowi ona *conditio sine qua non* istnienia i rozwoju wszystkich wspólnot życia konsekrowanego. Te instytucje życia konsekrowanego w których kult Eucharystii umieszczano na dalszym planie czy zaniedbywano go – nie rozwijały się. Stąd wydaje się konieczne – zaznaczył Prelegent – przypomnienie doniosłego znaczenia kultu Eucharystii dla życia konsekrowanego.

W dalszej części referatu ks. prof. dr hab. J. Kałowski ukazał Eucharystię jako centrum życia Kościoła powszechnego, lokalnego oraz życia chrześcijańskiego, a następnie skupił się na zagadnieniu Eucharystii jako uprzywilejowanym miejscu spotkania osób konsekrowanych z Chrystusem. Odwołując się do dokumentów *Vaticanum II* i wydanej przez Kongregację Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego w 2002 roku instrukcji pt. *Rozpocząć na nowo od Chrystusa* Mówca wyjaśniał, że sama konsekracja zakonna przyjmuje strukturę Eucharystii tzn. jest całkowitą ofiarą z siebie, ściśle złączoną z ofiarą eucharystyczną. Tutaj dokonuje się upodobnienie do Chrystusa i całkowite utożsamienie z Nim.

Kończąc wystąpienie ks. prof. dr hab. J. Kałowski przedstawił praktyki związane z Eucharystią do których zobowiązuje osoby konsekrowane Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku. Wymienił tu codzienne w miarę możliwości uczestniczenie we Mszy świętej, przyjmowanie Najświętszego Ciała Chrystusa, adoracja Najświętszego Sakramentu.

Ks. prof. dr hab. H. Stawniak podziękował Prelegentom za ogłoszenie referatów, a słuchaczy zaprosił do dyskusji dotyczącej kwestii poruszonych w dwóch ostatnich referatach. Jako pierwszy zabrał głos ks. prof. dr hab. Józef Wroczeński pytając, czy istnieją szczegółowe uregulowania dotyczące zachowania się np. kapłana, któremu podczas rozdzielania Komunii świętej jeden z komunikantów upadnie na posadzkę. Odpowiedzi udzielił ks. prof. E. Górecki wyjaśniając, że takich przepisów nie ma. Rozdzielający Komunię świętą powinien w podobnej sytuacji podnieść komunikanta i go spożyć, a nie podawać wiernemu. Rozdzielający winien też sprawdzić czy na posadzce nie pozostały okruchy Chleba Eucharystycznego.

Drugie pytanie ks. dra hab. J. Wrocęńskiego zostało skierowane do ks. prof. dra hab. J. Kałowskiego. Dotyczyło ono przyczyny dla której *Stolica Apostolska* w XIX w. nie wymagała od założycieli zgromadzeń zakonnych zapisu w konstytucjach o obowiązku codziennej adoracji Najświętszego Sakramentu skoro ten rodzaj modlitwy jest i był tak istotny w życiu zakonnym. Zabierając głos ks. prof. dr hab. J. Kałowski wyjaśnił, że chociaż początkowo w konstytucjach nie pojawiał się przepis o obowiązku adoracji to z pewnością praktykowano ją np. udając się każdego dnia po posiłku do kaplicy dla nawiedzenia Najświętszego Sakramentu. W późniejszym czasie pojawiły się szczegółowe przepisy dotyczące adoracji, określające nawet czas jej trwania w ciągu dnia.

Następnie ks. dr Ambroży Skorupa (KUL) zapytał ks. prof. dra hab. J. Kałowskiego o opinię w sprawie praktyki wydłużenia postu eucharystycznego przez przełożoną lokalną w jednym ze zgromadzeń zakonnych. Praktykę tę wprowadzono w związku z ogłoszeniem Roku Eucharystii. Ustosunkowując się do tej kwestii ks. prof. dr hab. J. Kałowski stwierdził, że przełożona nie ma władzy nałożenia podobnego obowiązku na członkinie wspólnoty zakonnej, ponieważ czas postu reguluje inna władza w Kościele. Ksiądz dr hab. H. Stawniak dodał w formie żartu, że być może przełożona wspomnianej wspólnoty poprzez swą decyzję pragnęła nawiązać do dawnej tradycji 3-godzinnej postu przed przyjęciem Komunii świętej.

Kolejny problem łącznego sprawowania Eucharystii dla różnych wspólnot w parafii zgłosił ks. dr Józef Rapacz. Zdarza się bowiem, że liturgia Słowa odbywa się osobno dla dzieci oraz dla dorosłych, a następnie obie wspólnoty z kapłanami spotykają się w różnych miejscach dla wspólnego sprawowania dalszej części Eucharystii. W odpowiedzi ks. prof. dr hab. E. Górecki podkreślił, że w dokumentach kościelnych pisze się o konieczności ścisłej jedności między Słowem Bożym i Eucharystią. Nie można najpierw głosić Słowa Bożego, a potem sprawować Eucharystię. Ma to być jedna akcja. Stąd lepszym rozwiązaniem byłoby oddzielne sprawowanie Eucharystii dla wymienionych wyżej grup wiernych w parafii.

Dwa ostatnie pytania w dyskusji zgłosili studenci Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW. Pan Marek Niemierski zapytał o sytuację, które sprawiają, że kapłan nie celebrował Eucharystii danego dnia, a pani Katarzyna Wróblewska spytała o zasadę łączenia nabożeństw (np. majowych czy czerwcowych) ze Mszą świętą. Często

bowiem nabożeństwa te wprowadzane są jako część Mszy świętej dla „zatrzymania” wiernych w kościele. Na pierwsze pytanie udzielił odpowiedzi ks. prof. dr hab. J. Kałowski, który wśród przyczyn powstrzymywania się przed odprawieniem Mszy świętej zaliczył m.in. przyczyny natury wewnętrznej, skrupuły. Natomiast ks. prof. dr hab. E. Górecki ustosunkowując się do drugiego pytania wyjaśnił, że Mszę świętą powinno kończyć błogosławieństwo, a po nim winno rozpocząć się nabożeństwo.

Zamknięcia i podsumowania obrad sympozjum dokonał ks. prof. J. Wroceński – prodziekan Wydziału Prawa Kanonicznego UKSW. Zaznaczył on, że 50-lecie Wydziału jest świętem wszystkich polskich kanonistów, a szczególnie tych bezpośrednio związanych z Wydziałem. Jest to też święto całego Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego i z racji swego jubileuszowego charakteru jest świętem dziękczynienia Bogu i ludziom. Dziękczynienie już zostało wyrażone w świątyni podczas Mszy świętej, zaś dobiegające końca sympozjum, wpisane w świętowanie jubileuszu ponownie daje okazję do okazania wdzięczności w imieniu organizatorów Rektorowi UKSW ks. prof. dr hab. R. Bartnickiemu, za przewodniczenie Mszy świętej, ks. prof. dr hab. W. Góralskiemu za wygłoszoną homilię.

W dalszej kolejności ks. prof. J. W r o c e ń s k i podziękował wszystkim czcigodnym i szanownym gościom za uczestnictwo, prelegentom za przygotowanie i wygłoszenie referatów, przewodniczącym obu części sympozjum za ubogacenie i pogłębienie tematyki sympozjum, pracownikom naukowo-dydaktycznym, administracji i studentom za udział i pomoc w obsłudze uczestników sympozjum. Wyraził nadzieję, że dobiegające końca sympozjum przyczyni się do zacieśnienia więzi między osobami związanymi z Wydziałem Prawa Kanonicznego UKSW.

Wspólną modlitwą zakończono obrady.

Bożena Szewczul